

כישורים וקשרים לחיים - סיום שנה ויציאה לחופשה בטוחה

כתבה וערכה : מינה פנצר

מבוא :

סיום שנת הלימודים מזמן אימון בהתמודדות עם פרידה ושינוי, לקראת כניסה לחודשיים של ניתוק מהמסגרת החינוכית. סיום שנה"ל תוחם מסגרת זמן שרירותית ומלאכותית, הכרוך בסיכום הישגים ועשיות, לעיתים בפרידה ממחנכת ומורים מקצועיים, ובניתוק ממסגרת חברתית קבועה - חיצונית, שתחייב הבנייה, יוזמה וטיפול של קשרים שיימשכו בתקופת החופשה. לתהליך הסיום יש להקדיש זמן, מחשבה ועיבוד. למעשה, תהליך הסיום מתחיל בשליש האחרון של עבודת הכיתה [הקבוצה]. סיום נכון דורש הכנה. תהליך סיום דומה מאוד לתהליך התחלה. ניתן לצפות בתופעות ובהתנהגויות הקשורות בתהליך של סיום :

יציאה לדרך מתוך סיפוק : תחושה של סגירת מעגל, מתוך אמונה כי מה שנבנה, נרכש בשנה זו [בתקופה זו] יעמוד לרשותנו בעתיד והוא מהווה עבורנו נכס.

תלות : יצירת תלות אופיינית הן להתחלה והן לסיום, ומהווה מרכיב מרכזי לאופן הסיום. תובענות לתשומת-לב, להמשך הקשר, לפיצוי על תסכולים וכו'...

נסיגה : "ויתור" על הישגים, התקדמויות ועצמאות, תוך שידור צורך בהמשך הקשר והתלות, משום החרדה מפני בדידות ש"אחרי"...

כעס : תחושת החמצה ופספוס על שלא "קיבלנו" מספיק, על צפיות שלא מומשו, תחושת "נטישה", "חיסול חשבונות", פגיעה במורה/מנחה ובעמיתים...

הכחשה : התעלמות מכך שהשנה עומדת להסתיים. התנגדות להתמודד עם מצב שבו המסגרת הכיתתית והמורה לא תהיה ברקע, והתחמקות מלקיחת חלק ושותפות בפעילויות הערכה ומשוב על תהליך הלמידה ותוצריו.

מן האמור לעיל ניכר כי חשוב ביותר להקדיש מספר מפגשים ולהתייחס לסיום שנה"ל, ל"סיומים" אחרים, לסייע לילדים לקטוף ולאסוף פירות של גדילה, עצמאות והישגים. כמו-כן לתכנן את ההמשך, כדי להגדיר תחושת המשכיות ורצף והתחלות חדשות.

על מנת שיהיו לנו משאבים לתכנון ההמשך, חשוב "לסגור" את הפרק הנוכחי, תוך הפחתת תחושת ההחמצה והגברת תחושת העשייה וההישגים.

א. עת סיום

במעגל:

- משמעות סיום שנה"ל עבורכם... [מה מסתיים? ממה נפרדים?]
- מה מאפיין את התקופה הזו של סיום השנה? [תחושות גופניות, מחשבות, רגשות, התנהגויות]
- מדוע חשוב להתכונן / לדבר על הסיום?
- יש אנשים המעדיפים להתעלם מן הסיום...מה גורם להם לעשות זאת?
- בעברכם כבר "סיימתם"...מה זכור מ"סיומים" קודמים?

ב. להתבונן אחורה בסיפוק

לקט רעיונות לעבודה רפלקטיבית על השנה שחלפה

1. הילדים יוזמנו לצייר בגרף על פני חודשי השנה עליות ומורדות שחוו.

הילדים ישתפו את חבריהם בקבוצה, תוך שהם מסבירים מדוע בחרו לעלות או לרדת בקו החוויות.

[בכיתות הגבוהות ייתכן כי יציעו כמה קווים בצבעים שונים: קו לתיאור מידת העניין בלימודים, קו לתיאור רמת ההישגים, קו לתיאור המצב חברתי, קו לספורט, למצב רוח אישי, לקשר עם מורים...]

2. התלמידים יכתבו על כרטיס את החוויה המשמעותית ביותר עבורם השנה. [חשוב להרחיב בדיון את המושג "חוויה משמעותית"] כל הכרטיסים ייאספו ע"י המנחה בקופסה משותפת.

המנחה תשלוף/ישלוף בכל פעם כרטיס מן הקופסה. אם ירצו, יזדהו בעלי הכרטיסים הנשלפים ויספרו על החוויה ויספרו מדוע הייתה משמעותית עבורם. ילדים אחרים יוזמנו להתייחס לאותה החוויה ולספר מה משמעותה של אותה חוויה עבורם. [סביר שהחוויות, בחלקן, משותפות לתלמידי הכיתה/הקבוצה, אך התלמידים שונים זה מזה בפרשנות שהם נותנים לאותה חוויה]

3. התלמידים יכינו "**אלבום**" של תמונות "פריז" מהשנה שחלפה, [ניתן לצייר באופן קריקטורי אירועים שנחו...]

4. שנה"ל היא קטע דרך שאנו עושים. לו הייתה זו דרך בנוף, על-פני אילו **נופים** חלפתם השנה?

5. התלמידים יוזמנו להעלות **שאלות משוב** לסיום השנה שחלפה, ולמיינן לתחומים שונים מזוויות ראייה שונות. למשל: שאלות משוב של **מפקח** ביה"ס, שאלות משוב שישאלו ע"י **מנהל/ת** ביה"ס... שתשאל **המחנכת**... שישאלו **תלמידים** אחרים מהכיתה... שישאלו **הורים**... שתשאלו **אתם**...

6. אתם צריכים **לראיין ילד מכיתתכם** לתכנית ילדים ונוער, הכינו שאלות לראיון על השנה שחלפה...

ג. מלוא הטנא - איסוף הישגים, יכולות, התגברויות, התנסויות חדשות...

התלמידים ישלימו את המשפטים הבאים במעגל, או בשאלון...:

בתחום כישורי חיים:

התמודדתי עם שינוי / לחץ...

רכשתי חבר/ה חדשים...

הכרתי מישהו מעניין...

קשר שהסתיים...

קיבלתי החלטה... מה שסייע לי...

פניתי לסיוע...הסתייעתי.....

התגברתי על פיתוי.....

סלחתי.....התפייסתי...גשרתי...נתתי מחמאה.....

בתחום הלמידה:

למדתי משהו חדש ואחר...

שיפרתי הישגים .....
 גיליתי דרך חדשה ללמוד ....
 לימדתי את מישהו .....

דברים שרציתי לומר :

לילדים שילמדו השנה בכיתה X.....
 למורים שילמדו בשנה הבאה בכיתה X .....
 להורים על תפקידם כהורים לילדים בכיתה X.....
 להנהלת ביה"ס על השנה שחלפה.....

ד. סוגרים שנה - מפגש עם סגנונות שונים של סיום, דרך הפרשנויות השונות הניתנות לסיום.

א. ניתן להציע את הנושאים הבאים לדיון במעגל, או לבחירה, ליצירה...

- ⊖ **לסיים** שנה זה כמו...
- ⊖ עצבו **"מפתח"** הסוגר את שנת הלימודים.....[ציור, כיור, גרפיקה ממוחשבת...]
- ⊖ בסיום סרט רצים על המסך שמות השחקנים, הבמאים, הצלמים, התפאורנים...
 בסיום שנה זו, מי **הדמויות** השותפות לעשיות שלך ומה תפקידם?
- ⊖ יש הנוהגים בסיום כלשהו **להודות**.
- ⊖ **על מה** אתם בוחרים להודות ? **למי** ? [כתיבת שיר, מכתב פרידה למורה / לחבר/ה...]
- ⊖ הרבה אנשים אוהבים ל**"נקות שולחן"** עם סיום מטלה, או פרק בחייהם.
 מה תבחרו להשאיר לכם משנה זו ומה לא תשמרו אצלכם?
- ⊖ את סיום שנה"ל ניתן לדמות **לקו גמר** במסלול מרוץ. באיזה מצב אתם מגיעים לקו הגמר?
 מה ומי נמצא שם?
- ⊖ עצבו את **השער** [דלת] שדרכו אתם **יוצאים** משנה"ל אל החופשה.

ב. אפשר להיפגש עם דמויות שונות של "מסיימים", המפרשות את הסיום מנקודות ראות שונות.

כיצד יתארו את שנה"ל וכיצד יתייחסו אל הסיום הדמויות הבאות?

ניתן להציע מפגש של ילדים שיציגו **במשחק תפקידים** את הדמויות השונות כשהן מסכמות את השנה בכיתה/בקבוצה המסוימת.

או: הדמויות כותבות דף **ביומן האישי** בחודש יוני.

ה. מחר - תכניות חדשות וציפיות לעתיד...

כדי להדגיש את הרציפות שבין סיום פרק לתחילתו של פרק חדש:

- ⊖ ארגון "מזודה" שעימה יוצאים לדרך. אילו תאים יהיו ב"מזודה"?
- ⊖ מה לוקחים מהשנה החולפת ומה הדברים החדשים שאתם לוקחים אליכם? מה לא תרצו לקחת? לגבי מה יש לכם ספיקות?
- ⊖ הכינו לעצמכם **לוח זמנים** ובו משימות ויעדים שאתם מטילים על עצמכם להספיק בחופשה [או לשנה הבאה..... בתחומים: עם עצמי, משפחתי, חברה, לימודים.....]
- ⊖ דברים שאתם רוצים **לשנות** לקראת הפרק הבא [שני"ל הבאה...]
- ⊖ עצבו את **שער הכניסה** לפרק הבא.

לקראת חופשת הקיץ, חשוב ביותר לשים דגש על ערנות מרבית לבטיחות ולביטחון. ניתן להזמין את התלמידים לצפות מה הם הנושאים המחייבים ערנות וזהירות יתר בחופשה.

* יועלו ע"י התלמידים **סיטואציות האופייניות לחופשה**, כמו: שהייה בחוף הים, רחצה בים, בילויים בקניונים, גלישה באינטרנט, רכיבה על אופניים, נסיעה לטיולים, משחק בחצר, מפגשים במקומות ציבוריים, מפגשים בבית חברים....

* התלמידים ייצרו בציור או פיסול או באופן מילולי **הצעות לתמרורים** מסוגים שונים עבור סיטואציות שונות שבחרו מתוך הרשימה שהם העלו קודם: תמרורי אזהרה או תמרורי הכוונה, או תמרורי הוראה... [בדומה לתמרורי הדרכים, המפורסמים באתרים שונים וניתן לקחת מהם רעיונות]

למשל:

☛ לשהייה ושחייה בחופים, אילו תמרורי אזהרה או הכוונה או הוראה יתאימו?

☛ אילו תמרורים יתאימו ליציאה לטיול???

☛ אילו למצב של פיתוי או למצב של בילוי בעייתית???

☛ אילו למצב של שעמום???

וכך הלאה...

חשוב לשלב גם עיסוק **בבטיחות פיסית**, בבחינת "ונשמרתכם מאוד לנפשותיכם..." וגם **בביטחון רגשי-חברתי**, לכן חשוב לעסוק בתמרורים המכוונים לפעילות במצב של שעמום, של בדידות, של היכרות וחברות חדשה...

מומלץ ליצור **רשת קשר** עבור תלמידים בימי החופשה.

בעיקר לאלה החדשים שעדיין לא נקלטו, לאלה העלולים להיות מנותקים בחופשה מסיבות שונות, ואולי אף לעודד תלמידים לקחת על עצמם התקשרות לעמיתיהם מהכיתה, ייזום פעילויות משותפות ועשייה של אחריות ואכפתיות חברתית גם בימי החופשה.

